

forte, tri ure od Hermoze; tu nam pripoveduje o njem trinajst spevov: P. pozdravlja svojo celico; P. vratar in zakristan; P. naredi oblubo; veliki četrtek v samostanski cerkvi; P. krasi oltar s cveticami; P., dasi neduhoven, pridiga deci in ljudstvu v okolici o Sv. R. Telesu in zlađa evharistične pesmi; P. še enkrat izkuššan, ko Filomena pozvoní pri porti, da bi podarila lep oltarni prt; P. jo zagleda:

Pashal se je v duši zgrozil,
zgrozil, zgrudil na kolena...
Vstal je in zapahnil vrata...

Izkušnjavec je premagan, osramočen za vedno. V zadnjih dveh spevih ga nahajamo v Rožni-venškem samostanu, sedem ur od Monteforta, kot vratarja. Tu zboli. Čuti bližino smrti. Veseli se je kot pomladi. Spet so binkošti (kakor rojstni dan!). Ko je v cerkvi pri slovesni daritvi povzdigovanje, blaženo umrje, sredi svojih sobratov, okrepčan z Gospodom. V cerkvi ga pokopljejo. Na nagrobni plošči blesti izklesana hostija in napis: Majhen šotor — večni mir.

Pesnik se je dobro zavedal, da mora biti sv. evharistija središče vse pesnitve. Prav lepo se pričinja ta motiv že v prvem spevu, ko botri nesó dete od krsta in prosjak, obdarjen od njih s kruhom in vinom, proslavlja »kruh pšenični« in »rujni vrelec trte«. (Kruha naj ne bi spravil v torbo, ampak ga tudi dvignil proti solncu, proslavljajoč ga.) V palico vrezano hostijo smo že omenili. Str. 106 čitamo svetnikovo pesem o evharistiji, kjer se povdarja zlasti žalost, da je evharistični Bog takó zapuščen. Str. 112 pridiga mladeničem:

»Ti mladenič! Stoj, da vidim.
Mračno jutro! V tem očesu
ogjenj ugaša. Kaj odtegnil
Rešnjemu si se Telesu?»

Pashalove zadnje misli hité k sv. maši (str. 126). — Tako torej vidimo, da vso pesnitev preveva ena poglavitna misel in da je pod tem vidikom vsa lepa enota in celota in da je pesnik idejo res tudi vtelesil. Vendar pa obžalujemo, da je izpustil tisti tako značilni čudež v krsti, ki bi se dal takó lepo obdelati. Per licentiam poeticam n. pr. bi svetnik lahko bil do pogreba le navidezno mrtev, bi spal, kakor govori sv. pismo; v cerkvi bi še zadnjikrat počastil sv. evharistijo in umrl. — Najlepši se mi zdi paralelizem med prvim in zadnjim spevom, opis obojnih binkošti (kar bi se lahko še bolj podčrtalo), prvih in zadnjih v življenju, dalje: spev o ciganih, o Preciozi, pa pripoved o Pashalovi ljubezni do ptic in cvetic (str. 98—102). Najšibkejša sta po moji sodbi »Zlato klasje« in »Potok« — Pashalova pridiga. — Oblika: osmerek z rimo x a y a, razen vsakokratne zadnje kitice, ki ima rimo: a x a y — je idili kakor umerjena. Rime vobče čiste, dasi ne vse. Zareza vedno pravilno stavljena. — Nekaj jezikovnih napak pa zeló moti: »črešnjev cvet... zacveté — o d p a d a (str. 56). Kdo bo tu rabil nedovršnik?! Določna oblika pridevnika ni vselej umestna, n. pr. v motu: šotor mirni — je napačna. Kaj je s tisto spako »zrne« str. 95 mesto zrno? Ali stoji ondi samo zaradi ljube rime: »vrne«? Mesto preteklega časa bi večkrat v idili dobro dél

pripovedni sedanjik. — Naslov »šotor miru« je po mojem naziranju popolnoma ponesrečen. V krsti svetnikovi ni večnega miru! To bi bilo pogansko mišljenje. Človek bi sklepal iz vsega umotvora, da je šotor miru — tabernakelj.

Končno še prošnjo in resno besedo: pesniških slik (metafor) je odločno preveč. Homer jih rabi zmerno; le, kadar je treba. Sardenkove so nekatere manj srečne, n. pr. str. 15: dva keruba ob tabernaklju kakor dva psalma kipita...? Tabernakelj — sveta ptica ?? Ali str. 57: Ločiva se kot dva oblaka: vsak na svoj se kraj razlije, združita se na višavi. Res? Ko sta se izlila, se združita?! Ali str. 73: Pashal je med ovčarji, kar med valovi jasna školjka!! Ali: zor zasnebi zarjo. Str. 32. Sardenko prehaja v tem oziru že v maniro, ki je mučna. Raje manj cvetja, pa več sadu, t. j. dejanja in črtanja značajev.

Gotovo pa bo »šotor miru« našemu hagiografu, dr. Jan. Zoretu, dragocen donesek za 17. majnik in ondi, v Mohorjevem življenju svetnikov, bo Sardenkova pesnitev živela lepo, vekovito življenje.

Jož. Debevec.

Franc Pengov: **Podobe iz narave**. II. del. Izdala Družba sv. Mohorja v Celovcu 1917.

Z ozirom na to, da knjiga ni namenjena znanstvenikom v izobrazbo, temveč širšim slojem slovenskega ljudstva v zabaven pouk, smem trditi, da si je zasigural pisatelj z veliko spretnostjo simpatije vseh tistih, ki so brez vsakega predsodka prečitali »Podobe iz narave«. Vsebina je kakor različna tako zanimiva, razvrstitev pregledna, konstrukcija lahka in govorica povsod živa in razumljiva, tako da skoraj nikdar ne utruja.

Splošen dober vtis pa je vendar le bolj navidezen kakor resničen. Močno ga moti dosledno uporabljanje poljudnih knjižic, ki niso vedno zanesljive, ter predvsem nekaka nesamostojnost, ki je tvorila hibo prvega dela in sili tudi v drugem pogostoma na površje. Sicer sem uverjena, da bi najnovejša slovenska književnost ne imela niti ene popularne naravoslovne knjige, ki bi obsegala vse struje bujno razvite vede, če bi moral pisatelj vse poskuse napraviti sam, če bi moral sam opazovati vsa tajinstvena čuda v naravi in bi se v izpopolnitev svojih beležk in raziskavanj ne smel naslantjati na tuje vire, a ravno tako jasno mi je tudi dejstvo, da se mora izvršiti prisvojitve tujih misli in idej brez vsakega nasilstva, na ta način, da se izčrpa samo znanstveno dokazano o grodje.

Razvrstitev vsebine je sledeča: Prazna hiša — Jerebica — Golob — Kraljica noči — Vodomec — Bogomoljka — Življenje na domačem žeravcu — Potopljeni narodi — Vrabček — Zemlja in luna.

Zgodbico o »prazni hiši« je avtor jako spretno prikojil za naše domače zoologične razmere in gotovo je vsem ugajala.

Protestni shod vseh hišnih prebivalcev proti človeku je bil kaj dobro obiskan, toda močno je bilo užaljenih nekaj sodržavljancev, ki jih je striček prezrl in ne povabil. Nad takim nedemokratskim postopanjem se je najbridkeje pritožil domači prašiček (svinjica — *Oniscus asellus* L.), še bolj pa je godrnjala in se široko ustila v svoji patentirani pohlepnosti in samozavesti tako hudo žaljena *Blattella germanica* L. Ščurek se je zopet jezil, ker je potoma pozabil svoje novo latinsko

ime, in strigalico je pustil avtor preveč sigurno sfrčati na mizo, kajti dozda so jo verjetno menda samo enkrat videli letati (glej: Zeitschrift für wissenschaftliche Insektenbiologie, Bd. XII., 1916).

Mene osebno pa je razkačila mesarska muha v lastnosti predsednice zborovanja, ko je omejila predavateljico Musco v taki meri, da ni mogla pojasniti velezanimivega in mnogo študiranega problema, kako žuželke vidijo. Odprto vprašanje vedno draži!

Prav lepa slika je »jerebica« in nič manj mično in prijetno se bere črtica o »golobu«. Samo škoda, da se pisatelj ni bolj intenzivno pečal s tem zagonetnim pojavom ter nam raztolmačil teorij, ki razpravljajo o tajinstveni sili, s katero najde golob-pismonoša svoje domovje. Ali je njegov nagon, njegov krajevni spomin, ali so (po Thauziesu) zemeljske magnetne silnice, ki dirigirajo žival v golobnjak nazaj?

»Kraljico noči« bi jaz tukaj pri nas ne imenovala velike uharice, ker je precej redka prikazen. Isto vlogo in bolj po pravici bi igrala mala uharica (*Asio otus* L.), ali lesna sova (*Syrnium aluco* L.) in slednjič tudi kosača (*Syrnium uralense* P.).

S kratkočasnimi in prijaznimi slikami »vodomca« in »bogomoljke« se meri zelo poučna črtica o »življenju na domačem žeravcu«.

»Potopljeni narodi« predočujejo zastopnike bohotno razvite morske favne in pisatelj riše v jasnih barvah vsestransko življenje nižje organiziranih bitij na dnu morja. Meditacija pa je za ljudstvo pretežka, teoretični material preobširen in smoter simbioze vetrnice z rakom ne zadosti utemeljen. »Pagurid mora preskrbeti svoji protektorici potrebno brašno, zlasti dovolj mesa.« Da, a kako? Več bralcev me je prosilo pojasnila, kajti najenostavnejše jim je bilo misliti, kako poklanja rak svoje krvave žrtve (ribe, polže itd.) vetrnici v dobrodošlo darilo. A temu seveda ni tako. Rakova protiusluga obstoji edino v tem, da prenaša leno anemono od kraja do kraja ter ji na ta način pripomore do vedno novih virov tečnih jestvin.

»Vrabčkov« družinsko življenje je pretresljiva tragika, ki pa kipi humorja!

V črtico »zemlja in luna«, ki jako elegično zaključuje vsebino, se je vrnila majhna tiskovna napaka, da znaša lunin polumer (radij) 3480 km, kar velja v resnici za njen premer. — Da se pa g. profesor na Ewaldovi »zemlji in luni« ni emancipiral od francoskih čevljev (1 francoski čevlj = $\frac{1}{3}$ m), je v času splošno običajnega dekadičnega sistema težko opravičljivo. —

Začetek je torej storjen. Ljudstvo sega z velikim zanimanjem po novih proizvodih in bolj kot kedaj je začutilo sebi potrebo naravoslovne naobrazbe. Na pisateljih-znanstvenikih je ležeče, da in kako ponudijo ukaželnim primerne snovi. Temeljita poglobitev v lastno stroko, v delu porojena neodvisna sodba nam mora prinesiti sadov, po katerih bo segal z veseljem i strokovnjak i preprosti seljak.

Dr. Ang. Piskernik.

Kršnjavi Iso: **Dante Alighieri**, Božanstvena komedija. Treći dio: Raj. Zagreb, 1915. Izdala Matica Hrvatska.

Bliza se šeststoletnica smrti nesmrtnega Florentinca († 1321), čigar pesem obsega nebo in zemljo, vse čase in vse rodove zemlje. Jugoslovani bomo tedaj lehkó pokazali dva popolna prevoda: v vezani besedi

od kotorskega biskupa Frana Uccellini-ja, ki je svoj lepi prevod izdal l. 1910. (v Kotoru) in ga posvetil: slozi i ljubavi Hrvata i Srba, jednokrvne istojezične braće; v nevezani besedi pa je dovršil prevod Iso Kršnjavi v treh knjigah, in baš letos smo prejeli tretjo, prevod Raja.

Vzor prevoda, zlasti te pesnitve, kjer ni zlepa nepotrebne, nevažne besede, je pač takrat dosežen, če izrazi vsako misel pesnikovo, da, vsako besedo, ne da bi kaj iz svojega dodajal. V tem oziru je prevod Kršnjavega izboren. S Kršnjavim v roki boš prijetno in znanstvenotemeljito prečital to veličastno delo. Prevod je takó urejen, da ti prevajalec pred vsakim spevom v kratkem »sadržaju« pové vsebino dotičnega speva; v par vrsticah te opozori na alegorije, ki jih boš našel v spevu, nato sledé »razjašnjenja« vseh težkoč speva, ki bi te količkaj mogle ovirati pri razumevanju; in potem šele čitaš dobesedni prevod, ki ti, razdeljen v odstavke, lepó kaže miselne celote.

Mislím, da je ta uredba srečna in praktična. Seveda jo boš po svoje uporabil: prečitavši »sadržaj« in alegorije, preideš takoj k prevodu speva, ob težkočah pa pogledaš nazaj v »razjašnjenja«, ki so res izborna in bogata, kakor jih ne dobiš zlepa v drugih komentarjih. Tudi prevod je zelo skrben, temeljit; redko, redko najdeš mesto, ki ne bi bilo dobro in po najboljših ináčah prevedeno.

Ker sedaj baš čitam »Čistilište«, mi bodi dovoljeno navesti dve, tri mesta, kjer mi prevod ne ugađa. V spevu XVIII. v 23. 24. bi bilo bolje tolmačiti italijanski: si, che l'animo ad essa volger face... da se duša k njoj, (k stvari, ad ogni cosa!) okrene, ne: k sličí! (prim. Torraca La D. C., 1908). V spevu XXI. je prevod: »Samo to, što nebo nešta svoja u se primi, može ovdje uzrokovati...« neumljiv; zakaj se ne bi reklo: Samo gibanje, katero neb. telo od neb. telesa prejema, more... V prvih 21 spevih »Čistilišta«, ki sem jih pazno in pomno prečital, nisem našel nobene druge netočnosti. — »Raju« je letos pridejanih pet jako dobro risanih načrtov Pekla, Čistilišta in Raja.

Časi, v katerih je živel Dante, so bili zelo slični našim, od nevesele sedanjosti je pesnik pogled obrnil v svojo notranjost, uvidevši, da se mora preporod svetá pričeti iz npravnosti. V Ljublj. Zvonu (1917) čitamo, da je Podlimbarski, ko je bil najbolj žalosten (1915), vzel v roke Danteja. Naj bi lehkoumljivi prevod Kršnjavega odslej vršil to lepo nalogo med Jugoslovani!

D.

Viktor Car Emin: »Starci«. Tako se zove nova zbirka novela Viktora Cara Eminog, požrtvovnog tajnika istarske Družbe sv. Cirila i Metoda. Viktor Car Emin je pripovjedač stare škole. Oni, koji mnogo ne misle i koji ne će da mnogo misle, rado će uzeti njegove stvari u ruke, pa bila to »Kontesa Nina« ili socijalni roman »Iza plime«. O »Starcima« progovorit ćemo pobliže, kad ih uredništvo »Dom in Sveta« dobije na ocjenu. U glavnom možemo o Caru reći tek to, da je on pisac, koga hrvatska publika dosta čita, jer znade, da joj ugađa. U tome i leži razlog, da bi Car Emin morao istesati, izglediti i podići svoje literarne podvige. Dok se ne makne sa svoje starinske mrtve točke, dok ne izgradi svoje individualnosti prema savremenim zahtjevima vaspitanosti i umjetnosti, uzalud će kritici tražiti u njegovim djelima Vječno i Veliko.

v k.